

Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen som vilande.

Utskottet föreslår vidare att behandlingen av regeringens förslag till lag om ändring i 4 kap. 5 § och 5 kap. 3 § brottsbalken avseende olaga hot och förolämpning skjuts upp till riksmötet 2018/19.

Utskottet föreslår även att riksdagen antar regeringens övriga förslag till lag om ändring i brottsbalken, lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322).

Lagändringarna i brottsbalken innebär att ett nytt gradindelat brott – olaga integritetsintrång – införs i brottsbalken, att straffbestämmelserna om olaga hot, ofredande och förolämpning förtydligas och moderniseras samt att en ändring görs i de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt. När det gäller olaga hot och ofredande innebär lagändringarna även vissa utvidgningar av det straffbara området.

Grundlagsändringarna innebär en språklig och innehållsmässig anpassning av brottsbeskrivningarna i tryckfrihetsförordningens brottskatalog till de ändringar som föreslås i straffbestämmelserna om olaga hot och förolämpning i brottsbalken med anledning av att dessa gärningar är straffbara också som tryck- och yttrandefrihetsbrott. De föreslagna ändringarna i brottsbalken avseende olaga hot och förolämpning har enligt utskottets mening ett sådant samband med de föreslagna grundlagsändringarna att de bör behandlas först i samband med att riksdagen slutligt antar förslagen till grundlagsändringar.

Lagändringarna innebär vidare en utvidgning av skyldigheten för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden från tjänsten, en utvidgning av rätten till brottsskadeersättning för kränkning genom grovt förtal och att det införs sekretess hos domstol i mål om olaga integritetsintrång.

Lagändringarna i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken som avser olaga hot och förolämpning föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. I övrigt föreslås lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2018.

En följdmotion har väckts med anledning av propositionen.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Justitieutskottet har yttrat sig över propositionen i de delar som rör justitieutskottets beredningsområde och över motion 2017/18:356 yrkande 2.

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:222 Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten.

Två yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Bakgrund	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	10
Utskottets överväganden	12
Grundlagsförslag samt ändringar i brottsbalken om olaga hot och förolämpning	12
Olaga integritetsintrång och ofredande	17
Lagförslagen i övrigt	23
Reservationer	32
Olaga integritetsintrång och ofredande, punkt 3 (SD)	32
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	33
Propositionen	33
Följdmotionen	33
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	34
<i>Bilaga 3</i>	
Justitieutskottets yttrande 2017/18:JuU2y	45

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Grundlagsförslag

Riksdagen antar som vilande regeringens förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen med den ändringen att ordet "var" i 7 kap. 4 § 17 ska ersättas av ordet "vad".

Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2016/17:222 punkt 1.

2. Ändringar i brottsbalken om olaga hot och förolämpning

Riksdagen beslutar att till 2018/19 års riksmöte skjuta upp behandlingen av regeringens förslag till lag om ändring i 4 kap. 5 § och 5 kap. 3 § brottsbalken.

3. Olaga integritetsintrång och ofredande

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken i den del det avser 4 kap. 6 c, 6 d, 7 och 11 §§.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:222 punkt 2.2 i denna del och avslår motion

2017/18:356 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation (SD)

4. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i 4 kap. 4 b § och 5 kap. 2 § brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor,
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
4. lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:222 punkterna 2.2 i denna del och 3–5.

Stockholm den 7 november 2017

På konstitutionsutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Hans Ekström (S), Veronica Lindholm (S), Jonas Millard (SD), Annicka Engblom (M), Per-Ingvar Johnsson (C), Agneta Börjesson (MP), Marta Obminska (M), Emanuel Öz (S), Fredrik Eriksson (SD), Tina Acketoft (L), Mia Sydow Mölleby (V), Tuve Skånberg (KD), Laila Naraghi (S), Berit Högman (S), Lisbeth Sundén Andersson (M) och Eva-Lena Gustavsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2016/17:222 Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten föreslår regeringen vissa ändringar i brottsbalken, lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och brottsskadelagen (2014:322). Vidare föreslås, som en konsekvens av vissa föreslagna ändringar i brottsbalken, ändringar i tryckfrihetsförordningen.

Regeringen redovisar i propositionen ärendets beredning fram till dess att propositionen beslutades. Av denna redovisning framgår att Utredningen om ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten (Ju 2014:10) i februari 2016 överlämnade betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7). Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju2016/01003/L5).

Lagrådet har granskat lagförslagen. Regeringen har delvis följt Lagrådets synpunkter.

Riksdagen tillkännagav för regeringen i mars 2015 att regeringen skulle genomföra en översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet i enlighet med vad som anges i kommittédirektiv 2014:74 (bet. 2014/15:JuU14 förslagspunkt 14, rskr. 2014/15:138). Vidare tillkännagav riksdagen för regeringen att det är viktigt att översynen fullföljs bl.a. med inriktningen att det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsligt material utanför det grundlagsskyddade området ska stärkas (bet. 2014/15:KU15 förslagspunkt 1, rskr. 2014/15:173). Genom den nu aktuella propositionen anser regeringen att riksdagsskrivelserna med tillkännagivandena är slutbehandlade.

En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

En följdmotion har lämnats med anledning av propositionen.

Den 21 september 2017 beslutade konstitutionsutskottet att bereda justitieutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och de motioner som kan komma att väckas med anledning av propositionen i de delar som berör justitieutskottets beredningsområde. Justitieutskottets yttrande finns i bilaga 3.

Bakgrund

Det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten

I regeringsformen finns grundläggande bestämmelser som har betydelse för det allmännas ansvar att skydda den personliga integriteten och privatlivet. Medan det grundlagsfästa skyddet för den enskildes personliga integritet gäller

i förhållande till det allmänna ger det straffrättsliga regelsystemet skydd mot integritetskränkningar mellan enskilda.

Av störst intresse när det gäller det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet – i andra fall än angrepp på den fysiska eller sexuella integriteten – är bestämmelserna i 4 kap. brottsbalken. Det gäller särskilt brotten mot någons frid, såsom olaga hot och ofredande. Gemensamt för dessa är att de syftar till att skydda mot kränkningar av rent personliga intressen, som inte är av ekonomiskt slag. Vidare är ärekränkningsbrotten förtal och förolämpning i 5 kap. brottsbalken av betydelse. Med ära avses dels den aktning eller det anseende en person har bland sina medmänniskor, dels en persons egen känsla av att vara aktad eller ansedd.

Även utanför brottsbalken har det införts straffbestämmelser till skydd för den personliga integriteten. Exempelvis föreskrivs i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, förkortad BBS-lagen, en straffrättsligt sanktionerad skyldighet för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort eller förhindra spridning av meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om bl.a. barnpornografi eller hets mot folkgrupp.

Gärningar som begås i grundlagsskyddade medier är särskilt reglerade. För straffrättsligt ansvar krävs dels att brottet är straffbart enligt lag, dels att det räknas upp i brottskatalogen i tryckfrihetsförordningen, förkortad TF, som också yttrandefrihetsgrundlagen, förkortad YGL, hänvisar till (se 7 kap. 4 och 5 §§ TF och 5 kap. 1 § YGL). Olaga hot, förtal och förolämpning är brott som kan utgöra tryck- eller yttrandefrihetsbrott om de begås i grundlagsskyddade medier. Ofredande omfattas däremot inte av tryckfrihetsförordningens brottskatalog.

Vid sidan av det straffrättsliga regelsystemet finns också för stora delar av det grundlagsskyddade området ett väl etablerat system för självsanering. Sedan början av 1900-talet har det i Sverige funnits en självsanerande verksamhet som mediebranschen inrättat. Syftet med den är att upprätthålla god publicistisk sed och ge den enskilde ett skydd mot publicitetsskador utöver det som lagen erbjuder. Verksamheten är fristående från staten och bekostas av branschens organisationer. Den självsanerande verksamheten bedrivs i dag genom Allmänhetens Pressombudsman och Pressens Opinionsnämnd.

Relevant reglering i grundlagarna och i Europakonventionen

Yttrandefriheten är garanterad i regeringsformen genom bestämmelsen i 2 kap. 1 §, som anger att var och en gentemot det allmänna är tillförsäkrad frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Begränsningar i yttrandefriheten får enligt 2 kap. 20 och 21 §§ göras genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen

som utgör en av folkstyrelsens grundvalar. Yttrandefriheten får enligt 2 kap. 23 § dessutom bara begränsas med hänsyn till vissa särskilt angivna ändamål, t.ex. privatlivets helgd. Även i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen slås fast en rätt gentemot det allmänna att uttrycka tankar och åsikter. Av detta följer att begränsningar av möjligheterna för enskilda att yttra sig måste göras med försiktighet och eftertanke.

Såväl den personliga integriteten som yttrandefriheten skyddas också enligt den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt artikel 8 har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Denna rättighet får inte inskränkas av det allmänna annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till vissa närmare angivna ändamål. Konventionsbestämmelsen ger enligt praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) inte bara upphov till en negativ förpliktelse för det allmänna att avhålla sig från omotiverade inskränkningar utan även en positiv skyldighet att se till att enskilda i förhållande till andra enskilda tillförsäkras en rätt till skydd för familje- och privatliv. Ett sådant skydd kan tillförsäkras bl.a. genom kriminalisering av olika åtgärder som innebär intrång i den personliga integriteten.

Skyddet för yttrandefriheten kommer till uttryck i artikel 10 i konventionen, där det i artikel 10.1 anges att var och en har rätt till yttrandefrihet, vilken innefattar en rätt till åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan myndigheters inblandning och oberoende av territoriella gränser. Inte heller yttrandefriheten är absolut; utövandet av yttrandefriheten får enligt artikel 10.2 underkastas villkor, inskränkningar och straffpåföljder som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn bl.a. till annans goda namn och rykte eller rättigheter.

Motsvarande skydd för privatlivet och familjelivet samt för yttrandefriheten finns i artiklarna 7 och 11 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och i 1966 års FN-konvention om medborgerliga och politiska rättigheter.

Av 2 kap. 19 § regeringsformen framgår att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Utgångspunkter i propositionen

Teknikutvecklingen ställer nya krav på lagstiftningen

I propositionen anförts att internets utveckling samt de nya sätten att kommunicera och sprida information innebär risker för integriteten, i den meningen att enskilda kan utsättas för integritetskränkningar från andra enskilda. Det framhålls att uppgifter som sprids kan bli tillgängliga för alla och envar under oöverskådlig tid. Detta innebär enligt regeringen att spridning av privata uppgifter kan leda till mycket stora personliga skadeverkningar,

vilket i sin tur ställer krav på lagstiftaren att ingripa mot oacceptabla integritetsintrång av olika slag.

Regeringen konstaterar att för icke grundlagsskyddade medier saknas ett motsvarande etablerat system för självsanering som finns för grundlagsskyddade medier. För att de fördelar som den nya tekniken medför ska kunna utnyttjas fullt ut utan risk för att viktiga demokratiska värden äventyras krävs enligt regeringen att lagstiftningen är utformad så att den effektivt kan motverka missbruk av tekniken.

Regeringen anser därför att det finns skäl att se över och anpassa det straffrättsliga skyddet i ljuset av teknikutvecklingen, så att det på ett tydligare och mer ändamålsenligt sätt omfattar nya kommunikationsformer och företeelser som inte fanns när lagstiftningen kom till.

Inskränkning av yttrandefriheten

Regeringen konstaterar att såväl yttrandefriheten som respekten för privatlivet åtnjuter ett starkt skydd enligt grundlagarna och Europakonventionen, men att båda rättigheterna under vissa förutsättningar kan inskränkas.

Regeringen anför att vid utformningen av bestämmelser som inskränker yttrandefriheten till förmån för skyddet för den personliga integriteten måste det göras en avvägning mellan dessa intressen. Enligt regeringen innebär det å ena sidan att rätten till yttrandefrihet ibland måste ge vika till förmån för skyddet för enskildas privatliv och å andra sidan att även vissa uttalanden som kränker, chockerar eller stör måste tolereras som uttryck för den frihet att uttrycka tankar, åsikter och känslor som är ett av de väsentliga kännetecknen för ett demokratiskt samhälle. Regeringen menar att denna avvägning måste göras när det straffbara området avgränsas. Dessutom måste enligt regeringen lagstiftningen utformas så att den ger utrymme för rimliga avvägningar mellan dessa intressen när den ska tillämpas av domstol i det enskilda fallet.

Förhållandet till det grundlagsskyddade området

Enligt regeringen gör sig särskilda överväganden gällande vid bedömningen av om nya brott ska införas som tryck- och yttrandefrihetsbrott (jämför SOU 2001:28 s. 416 f. och SOU 2004:114 s. 181 f. samt prop. 2001/02:74 Yttrandefrihetsgrundlagen och Internet s. 61 f.). Regeringen anför att mot bakgrund av det starka skydd för tryck- och yttrandefriheten som finns i Sverige har kriminalisering av yttranden på områden som skyddas av det särskilda grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefrihet alltid skett med eftertanke och stor återhållsamhet. Det krävs starka skäl för att ändra grundlagarna, särskilt om det kan leda till en utvidgning av det straffbara området. Det innebär enligt regeringen bl.a. att det måste finnas ett praktiskt behov för att ett nytt brott ska införas som tryck- och yttrandefrihetsbrott.

Regeringen anför att Yttrandefrihetskommittén gjorde en bedömning av om det borde införas en straffbestämmelse om integritetsskydd i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Den kom fram till att det för

närvarande inte finns tillräckliga skäl för att införa en sådan bestämmelse i grundlagarna (se SOU 2012:55 s. 29 och 438 f.). Med utgångspunkt i Yttrandefrihetskommitténs bedömning och att utredningens direktiv Ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten (dir. 2014:74) avgränsats i linje med detta ställningstagande, anser regeringen att en straffbestämmelse som kriminaliserar spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter därför i nuläget endast bör övervägas utanför det grundlagsskyddade området.

Regeringen anser att när det gäller de brott som redan finns upptagna som tryck- och yttrandefrihetsbrott bör utgångspunkten vara att samma inskränkningar ska gälla i yttrandefriheten oavsett om ett yttrande framförs i ett grundlagsskyddat medium eller om det framförs på något annat sätt (jämför SOU 2001:28 s. 416 f. och SOU 2004:114 s. 181 f.). Mot denna bakgrund och för att uppnå en språkligt och systematiskt sammanhängande reglering av ansvaret för tryck- och yttrandefrihetsbrott bör brottsbeskrivningarna i tryckfrihetsförordningen stämma överens med motsvarande bestämmelser i brottsbalken. Om brottsbeskrivningarna för olaga hot och förolämpning ändras i brottsbalken bör enligt regeringen utgångspunkten alltså vara att ändringen ska genomföras även i tryckfrihetsförordningen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att ett nytt gradindelad brott, olaga integritetsintrång, införs i brottsbalken. Den föreslagna regleringen straffbelägger intrång i någon annans privatliv genom spridning av vissa slag av bilder eller andra uppgifter, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, föreslås dömas för grovt olaga integritetsintrång. Straffet för olaga integritetsintrång föreslås vara böter eller fängelse i högst två år och för grovt olaga integritetsintrång fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Undantag från straffansvar föreslås gälla om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig.

Det föreslås vidare att straffbestämmelserna om olaga hot, ofredande och förolämpning förtydligas och moderniseras. För olaga hot och ofredande föreslås även vissa utvidgningar av det straffbara området. Dessutom föreslår regeringen en ändring i de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt, så att det tydliggörs att även sättet för spridningen särskilt ska beaktas vid den bedömningen.

Olaga hot och förolämpning är även straffbara som tryck- och yttrandefrihetsbrott. Regeringen föreslår därför att motsvarande ändringar görs i tryckfrihetsförordningen, så att brottsbeskrivningarna i tryckfrihetsförordningens brottskatalog språkligt och innehållsmässigt anpassas till de ändringar som föreslås i straffbestämmelserna om olaga hot och förolämpning

i brottsbalken. Genom den hänvisning som görs i yttrandefrihetsgrundlagen till tryckfrihetsförordningen kommer ändringarna även att få genomslag på yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde.

Vidare föreslår regeringen att skyldigheten för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden från tjänsten utvidgas till att gälla även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Slutligen föreslås att rätten till brottsskadeersättning för kränkning utvidgas till att omfatta även ersättning för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

Utskottets överväganden

Grundlagsförslag samt ändringar i brottsbalken om olaga hot och förolämpning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar som vilande regeringens förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen med en mindre språklig ändring. Riksdagen beslutar vidare att till 2018/19 års riksmöte skjuta upp behandlingen av regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken i den del det avser olaga hot och förolämpning.

Gällande ordning

Olaga hot

Straffbestämmelsen om olaga hot i 4 kap. 5 § brottsbalken är i stora delar oförändrad sedan brottsbalken kom till. Den straffbara gärningen består i att lyfta vapen mot någon annan eller annars hota med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom. Den 1 juli 2016 infördes dels grovt olaga hot som en särskild brottsbeteckning dels vissa kvalifikationsgrunder i bestämmelsen.

Olaga hot är straffbart som tryck- eller yttrandefrihetsbrott (7 kap. 4 § 16 TF respektive 5 kap. 1 § YGL).

Förolämpning

Straffbestämmelsen om förolämpning i 5 kap. 3 § brottsbalken är oförändrad sedan brottsbalken kom till. Den straffbara gärningen består enligt bestämmelsen i att smäda annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom. Straffbestämmelsen är subsidiär i förhållande till förtal och grovt förtal.

Straffet för förolämpning är böter eller om brottet är grovt, böter eller fängelse i högst sex månader.

Förolämpning är i princip ett målsägandebrott. Under förutsättning att målsäganden är under 18 år eller har angett brottet till åtal får enligt 5 kap. 5 § allmänt åtal dock väckas om åtalet avser förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning, förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelser eller förolämpning mot någon på grund av hans eller hennes sexuella läggning.

Förolämpning är straffbart som tryck- eller yttrandefrihetsbrott (7 kap. 4 § 15 TF respektive 5 kap. 1 § YGL).

Propositionen

Olaga hot

Regeringen föreslår att straffbestämmelsen om olaga hot moderniseras och utvidgas

I propositionen föreslås att straffbestämmelsen om olaga hot moderniseras och utvidgas till att även gälla hot mot den personliga integriteten. Straffansvar för olaga hot ska enligt förslaget gälla för den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid.

Bestämmelsen föreslås alltså ändras på så sätt att det anges att ett hot är straffbart om det är ägnat att framkalla allvarlig rädsla i stället för, som nu gäller, allvarlig fruktan. Vidare föreslås tillämpningsområdet vidgas genom att det ska bli straffbart att hota med att utsätta andra för fler slag av brottsliga gärningar. Därutöver föreslås paragrafen moderniseras språkligt genom att lokutionen ”lyfter vapen mot annan” utgår och att det i stället anges att straffansvar gäller den som hotar någon annan med brottslig gärning.

Som skäl för förslaget att utvidga tillämpningsområdet för olaga hot till att avse även vissa hot om brott mot den personliga integriteten anger regeringen bl.a. att acceptansen i samhället för integritetskränkningar har blivit lägre och att en utvidgning i enlighet med förslaget också skulle innebära att bestämmelsen skulle träffa förtäckta hot om allvarliga brottsliga angrepp i fler fall än i dag. Därigenom skulle enligt regeringen ett mer ändamålsenligt straffrättsligt skydd kunna åstadkommas.

Regeringen anför att en utvidgning av det straffbara området måste utformas så att det träffar de straffvärda fallen och avgränsas på ett tydligt sätt. Särskilt när det gäller brott som innebär en inskränkning av yttrandefriheten, måste dessutom enligt regeringen en utvidgning av det straffbara området innebära en rimlig avvägning mellan skyddet för den personliga integriteten och yttrandefriheten. Hot om att utsätta andra för brottsliga gärningar är dock enligt regeringens bedömning knappast sådana slag av yttranden som yttrandefriheten i första hand är tänkt att skydda. Vidare anför regeringen att yttrandefriheten också får inskränkas om det är tillräckligt motiverat. I likhet med utredningen anser regeringen att kriminalisering framstår som en nödvändig åtgärd för att effektivt kunna motverka allvarliga hot mot den personliga integriteten. Det finns därmed enligt regeringens uppfattning tillräckliga skäl att utvidga straffbestämmelsen om olaga hot till att omfatta även hot mot någons frihet och frid.

En förutsättning för straffansvar för olaga hot enligt bestämmelsens nuvarande lydelse är, som redan har framgått, att hotet är ägnat att framkalla allvarlig fruktan. Enligt regeringen kan emellertid även hot som inte

framkallar allvarlig fruktan i en mer allmänspråklig betydelse vara så allvarliga och innebära sådana angrepp på den personliga integriteten att de bör vara straffbara. En ändring av bestämmelsen genom att ändra ordalydelsen från allvarlig fruktan till allvarlig rädsla skulle enligt regeringens bedömning innebära dels att fler fall skulle rymmas inom det straffbara området, dels att straffansvaret skulle ligga i linje med den tillämpning som bestämmelsen har fått i domstolspraxis.

Förhållandet till det grundlagsskyddade området

Som redan har nämnts anser regeringen att utgångspunkten i fråga om de brott som är straffbara som tryck- och yttrandefrihetsbrott bör vara att brottsbeskrivningarna i tryckfrihetsförordningen stämmer överens med motsvarande bestämmelser i brottsbalken.

Regeringen anför att de överväganden som ansetts motivera att olaga hot infördes i tryckfrihetsförordningens brottskatalog även gör sig gällande i förhållande till de utvidgningar av bestämmelsen som nu är aktuella. I sammanhanget hänvisar regeringen till proposition 2001/02:74 (Yttrandefrihetsgrundlagen och Internet, s. 60 f.).

Enligt regeringens bedömning framstår det som motiverat att genomföra ändringarna också på det grundlagsskyddade området, även med beaktande av den restriktivitet som gäller för kriminalisering av yttranden på detta område. För att åstadkomma en sakligt och systematiskt sammanhängande reglering av ansvaret för olaga hot anser regeringen att motsvarande ändringar bör göras i brottsbeskrivningen för olaga hot i tryckfrihetsförordningen.

Förolämpning

Regeringen föreslår att straffbestämmelsen om förolämpning förtydligas och moderniseras

I propositionen föreslås att straffbestämmelsen om förolämpning förtydligas och moderniseras. Straffansvar för förolämpning ska enligt förslaget gälla den som riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan om gärningen är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet.

Bestämmelsen föreslås alltså ändras såväl språkligt som i sak. De föreslagna ändringarna innebär att beskrivningen av de tillvägagångssätt som kan innebära en förolämpning moderniseras. Vidare ändras brottskonstruktionen så att gärningar som är ägnade att kränka självkänslan eller värdigheten omfattas av straffansvar. Att gärningen ska vara ägnad att kränka den angripnes självkänsla eller värdighet innebär enligt förslaget inte att en kränkning behöver ha uppkommit i det enskilda fallet. Det avgörande anges i stället vara om gärningen typiskt sett var sådan att den kunnat orsaka en kränkning av sådant slag. Av propositionen framgår även att bedömningen av om gärningen var ägnad att kränka självkänslan eller värdigheten ska göras

utifrån de faktiska förhållandena i det enskilda fallet och med hänsyn till den enskilda målsäganden.

När det först gäller förslaget att förolämpningsbrottet bör skydda enskildas självkänsla och värdighet konstaterar regeringen att en sådan utformning skulle dels återspegla det skyddsintresse som förolämpningsbrottet har i dag så som förolämpningsbrottet har utvecklats i praxis och doktrin, dels på ett ändamålsenligt sätt avgränsa straffansvaret till de mest straffvärda fallen.

När det sedan gäller förslaget om språkliga ändringar i bestämmelsen anför regeringen att det straffrättsliga skyddet bör vara tydligt och modernt. Det är därför enligt regeringen angeläget att bestämmelsen moderniseras med begrepp som underlättar förståelsen för vilka gärningar som är straffbara. Enligt regeringen bör därför, i likhet med vad som föreslogs i lagrådsremissen, straffansvaret omfatta förolämpningar som begås genom beskylldningar, nedsättande uttalanden eller förödmjukande beteenden.

Vad slutligen avser förslaget om ändring av brottskonstruktionen anför regeringen att det visserligen bör krävas goda skäl för att ändra den grundläggande konstruktionen hos en väl etablerad straffbestämmelse, men att det i detta fall framstår som önskvärt att förtydliga vad som gäller för straffansvar. Regeringen framhåller att den omständigheten att en straffbestämmelse kan behöva förtydligas inte i sig innebär att dess tillämpningsområde behöver förändras. I likhet med utredningen föreslår regeringen därför att straffbestämmelsen utformas så att gärningar som typiskt sett är ägnade att kränka någons självkänsla eller värdighet bör omfattas av straffansvar. Genom en avgränsning till typiska reaktioner på vissa uttalanden undantas enligt regeringen smärre angrepp på självkänslan eller värdigheten som den enskilde rimligen ska kunna tåla och som därför inte bör omfattas av straffansvar. En sådan förändring av straffbestämmelsen skulle enligt regeringen snarast innebära en begränsning av det straffbara området.

Förhållandet till det grundlagsskyddade området

Som redan har nämnts anser regeringen att utgångspunkten i fråga om de brott som är straffbara som tryck- och yttrandefrihetsbrott bör vara att brottsbeskrivningarna i tryckfrihetsförordningen stämmer överens med motsvarande bestämmelser i brottsbalken.

För att åstadkomma en sakligt och systematiskt sammanhängande reglering av ansvaret för förolämpning anser regeringen att motsvarande ändringar bör göras i brottsbeskrivningen för förolämpning i tryckfrihetsförordningen.

Felaktigt angivna gällande lydelser av lagtext

Vid genomgång av den lagtext som redovisas i propositionen har utskottet uppmärksammat följande. I 7 kap. 4 § 6 TF har ordet ”förövat” angetts i stället för ”förövad”, i 7 kap. 4 § 17 TF har ordet ”var” angetts i stället för ”vad” och i 4 kap. 5 § andra stycket 1 brottsbalken har ordet ”förstärks” angetts i stället för ”förstärkt”, utan att det har redovisats som en ändring. Orden redovisas felaktigt som gällande lydelse i propositionen.

När det gäller 7 kap. 4 § 6 TF framgår av Svensk författningssamling (SFS) att ordet ”förövat” var bestämmelsens gällande lydelse från att tryckfrihetsförordningen utfärdades i april 1949 (SFS 1949:105) till dess att en ändring av bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 1989 (SFS 1988:1448). Förarbetena ger inte underlag för bedömningen att den då genomförda ändringen i SFS av ordet ”förövat” till ”förövad” i den aktuella bestämmelsen varit avsiktlig (jämför prop. 1986/87:151, bet. KU 1987/88:36 och 1988/89:KU2).

Justitieutskottets yttrande

Justitieutskottet ställer sig bakom regeringens förslag, se utskottets yttrande i bilaga 3.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i de bedömningar som görs i propositionen och tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen inklusive den språkliga ändring i 7 kap. 4 § 6 som uppmärksammats av utskottet, dock med den ändringen att ordet ”var” i 7 kap. 4 § 17 ska ersättas av ordet ”vad”.

Beslut att ändra grundlag fattas genom två likalydande beslut. Genom det första beslutet antas grundlagsförslaget som vilande. Det andra beslutet får inte fattas tidigare än att det efter det första beslutet har hållits val till riksdagen i hela riket och den nyvalda riksdagen har samlats. Utskottet föreslår därför att riksdagen som vilande antar regeringens förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen.

Utskottet bedömer att propositionens förslag till lag om ändring i brottsbalken när det gäller olaga hot och förolämpning har ett sådant samband med de föreslagna grundlagsändringarna att det, enligt vad som får anses vara huvudregeln i rådande praxis, bör behandlas av riksdagen först i samband med att riksdagen slutligt behandlar förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen. Därför bör behandlingen av förslaget till lag om ändring i brottsbalken i denna del skjutas upp till riksmötet 2018/19.

Olaga integritetsintrång och ofredande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken i den del det avser olaga integritetsintrång och ofredande samt avslår två motionsyrkanden.

Jämför reservationen (SD).

Propositionen

Lagstiftning om olaga integritetsintrång

Allmänna utgångspunkter

I propositionen anges att utgångspunkten i svensk rätt är att information om andra får spridas som ett uttryck för yttrandefriheten. Flera av de inskränkningar som finns uppges ha kommit till i syfte att skydda enskildas personliga integritet. Det konstateras vidare att skyddet för uppgifter om människors integritet och privatliv inte är samordnat samt att lagstiftning har kommit till efter hand och med olika utgångspunkter. I detta sammanhang redogörs för regleringen när det gäller spridning av integritetskränkande uppgifter enligt bl.a. brottsbalkens bestämmelser om förtal (5 kap. 1 §), ofredande (4 kap. 7 §), brott mot tystnadsplikt (20 kap. 3 §), barnpornografibrott (16 kap. 10 a §) och olaga våldsskildring (16 kap. 10 c §) samt vissa bestämmelser i personuppgiftslagen (1998:204).

Regeringen anför att frågan om ansvar för spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter har varit föremål för lagstiftarens överväganden under lång tid samt redovisar överväganden av vissa tidigare utredningar (SOU 1980:8, SOU 1983:70, prop. 1986/87:151, bet. KU 1987/88:36, SOU 2008:3 och Ds 2011:1). Bland annat konstaterade Yttrandefrihetskommittén i sitt slutbetänkande En översyn av tryck- och yttrandefriheten (SOU 2012:55) att det i svensk rätt finns begränsningar i skyddet för den enskildes privatliv och att det lagstiftningsmässiga skyddet vid en internationell jämförelse framstår som relativt svagt.

Regeringen uppger att det enligt kommitténs analys endast i mycket begränsad omfattning förekommer sådana allvarliga integritetskränkningar som kan motivera en särskild straffbestämmelse inom det grundlagsskyddade området, och något förslag till ny straffbestämmelse om integritetsskydd i grundlagarna lämnades därför inte. Däremot fanns det enligt kommittén ett tydligt behov av en generell straffbestämmelse utanför det grundlagsskyddade området. Kommittén gjorde därför bedömningen att det finns skäl för regeringen att överväga en sådan straffbestämmelse. Kommitténs ordförande reserverade sig mot bedömningen att det inte borde införas en straffbestämmelse om skydd för privatlivet och lämnade ett eget förslag till en sådan bestämmelse som även skulle gälla på det grundlagsskyddade området.

Regeringen konstaterar att det i samtliga övriga nordiska länder finns bestämmelser som i vissa fall förbjuder spridning av integritetskänsliga bilder eller andra uppgifter och redogör för lagstiftningen i fråga.

Förslaget om ett nytt brott i 4 kap. brottsbalken

En straffrättslig reglering mot intrång i privatlivet genom spridning av integritetskänsliga uppgifter

I propositionen anges att regeringen, i likhet med utredningen och Yttrandefrihetskommittén, anser att det finns ett tydligt behov av en ny straffbestämmelse som skyddar den personliga integriteten utanför det grundlagsskyddade området. En sådan straffbestämmelse, som skulle ta sikte på allvarigare fall av intrång i privatlivet genom spridning av integritetskänsliga uppgifter, skulle enligt regeringen också fylla en viktig normbildande funktion.

Regeringen föreslår därför att det införs ett nytt gradindelat brott i 4 kap. brottsbalken: olaga integritetsintrång (4 kap. 6 c § brottsbalken) och grovt olaga integritetsintrång (4 kap. 6 d § brottsbalken). Det nya brottet föreslås inte bli straffbart som tryck- eller yttrandefrihetsbrott.

Den föreslagna regleringen om olaga integritetsintrång ska träffa den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida

- bild på eller annan uppgift om någons sexualliv
- bild på eller annan uppgift om någons hälsotillstånd
- bild på eller annan uppgift om att någon har utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid
- bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, eller
- bild på någons helt eller delvis nakna kropp.

Straffansvar föreslås gälla endast om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Det ska enligt förslaget inte dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig.

Förutsättningar för straffansvar

Regeringen anför att de integritetsintrång som bör omfattas av straffansvar sker genom att bilder och andra uppgifter sprids. För att en kriminalisering av spridning av uppgifter ska vara befogad krävs enligt regeringen att den avgränsas till sådana fall där behovet av rättsskydd är särskilt stort.

Enligt förslaget är en första förutsättning för straffansvar att någon gör intrång i annans privatliv genom att sprida en bild eller annan uppgift. Att spridningen ska utgöra ett intrång i privatlivet innebär enligt propositionen att den ska ske mot den andres vilja, i strid med ett förtroende eller i vart fall utan dennes giltiga samtycke.

I propositionen anges att det ska vara fråga om privata uppgifter, dvs. uppgifter som hör till någon annans privata sfär. Som utgångspunkt förutsätts för straffansvar enligt förslaget att det är fråga om sanna och korrekta uppgifter

som den enskilde har ett berättigat intresse att själv avgöra om – och i så fall till vem – de ska tillgängliggöras.

Endast levande personer ska enligt förslaget omfattas av straffskyddet. Av propositionen framgår emellertid att spridning av en bild på eller uppgift om en avlidne person i vissa speciella fall kan anses utgöra ett intrång i en till den avlidne närståendes privatliv.

Spridningen ska enligt förslaget avse bild eller annan uppgift. Med annan uppgift avses en eller flera uppgifter om en människa som kan förmedlas och spridas på annat sätt än genom bilder, t.ex. genom text eller ljud.

I den föreslagna bestämmelsens första stycke görs en uttömmande uppräknings av vilka slags uppgifter som kan spridas på ett sätt som kan innebära ett straffbart intrång i privatlivet.

När det gäller frågan om i hur stor krets en uppgift måste spridas för att omfattas av straffansvar anser regeringen, i likhet med utredningen, att behovet av lagstiftning framför allt tar sikte på integritetskänsliga uppgifter som sprids i större kretsar. Att straffbelägga gärningar genom vilka uppgifter sprids till endast någon eller några enstaka personer framstår därför enligt regeringen som mindre angeläget. Regeringen menar att det därmed saknas tillräckliga skäl att kriminalisera uppgiftslämning som sker inom det som kan anses utgöra en liten krets. Enligt regeringen bör det å andra sidan inte krävas att uppgifterna verkligen nått ett stort antal personer. Det bör i stället som utredningen föreslår räcka att uppgifterna har gjorts tillgängliga för fler än ett fåtal personer.

Den föreslagna bestämmelsen är teknikneutral. Det innebär att spridning kan ske såväl genom internet eller annan elektronisk kommunikation som genom papperskopior eller muntligen.

För att en kriminalisering ska framstå som befogad krävs enligt regeringen att det är fråga om ett beteende som kan orsaka en påtaglig skada eller fara. Regeringen anför att för att ett förbud ska vara tillräckligt motiverat och innebära en godtagbar inskränkning av yttrandefriheten måste det straffbara området avgränsas så att endast de allvarligaste fallen omfattas. I likhet med utredningen anser regeringen därför att endast spridning av bilder och andra uppgifter med sådant innehåll att spridningen kan orsaka allvarlig skada bör omfattas av straffansvar. Med skada avses i detta sammanhang skada på privatlivet och den personliga integriteten.

Straffansvar enligt den föreslagna bestämmelsen förutsätter att spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som uppgiften rör, i första hand den som uppgiften verkligen avser. I speciella undantagsfall kan det dock enligt förslaget bli fråga om ett intrång i någons privatliv.

I subjektivt hänseende krävs enligt förslaget uppsåt för samtliga brottsrekvisit.

Undantag från straffansvar

För att uppnå en balans mellan skyddet för den personliga integriteten och yttrandefriheten samt för att tillgodose de krav på proportionalitet som gäller

vid inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter enligt regeringsformen och Europakonventionen, måste det enligt regeringen finnas utrymme för att inte döma till ansvar i det enskilda fallet om det finns ett tillräckligt starkt motstående intresse som motiverar spridningen. Enligt den föreslagna bestämmelsens andra stycke undantas därför från straffansvar fall då gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig.

Gradindelning och straffskalor

Enligt förslaget ska det nya brottet delas in i två grader, som ges beteckningarna olaga integritetsintrång respektive grovt olaga integritetsintrång. Straffet för olaga integritetsintrång föreslås vara böter eller fängelse i högst två år. Straffet för grovt olaga integritetsintrång föreslås vara fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det enligt förslaget särskilt beaktas om gärningen, med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen, var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör.

Åtalsprövning

Regeringen konstaterar att den som har utsatts för olaga integritetsintrång kan ha en befogad anledning att vilja undgå den ytterligare exponering som ett åtal kan medföra. Mot den bakgrunden är det enligt regeringen rimligt att det läggs vikt vid målsägandens inställning till åtal. Allmänt åtal bör därför enligt regeringen endast få väckas om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. För grovt olaga integritetsintrång bör det däremot med hänsyn till brottets allvar inte gälla någon åtalsbegränsning enligt förslaget.

Ofredande

Gällande ordning

Straffbestämmelsen om ofredande i 4 kap. 7 § brottsbalken är – med undantag för straffskalan – oförändrad sedan brottsbalken kom till. Den straffbara gärningen består i att handgripligen antasta eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende annars ofreda någon annan. Straffet för ofredande är böter eller fängelse i högst ett år. Sådant ofredande som inte förövats på allmän plats får enligt 4 kap. 11 § endast åtalas av åklagare om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Ofredande är inte straffbart som tryck- eller yttrandefrihetsbrott.

Regeringen föreslår att straffbestämmelsen om ofredande moderniseras och anpassas till nya sätt att kommunicera

I propositionen föreslås att straffansvar för ofredande ska gälla för den som fysiskt antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter

eller annat hänsynslöst agerande, om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt.

Det straffbara handlandet enligt förslaget består alltså i att utsätta någon annan för ett hänsynslöst agerande. Kriminaliseringen förutsätter att det är en identifierad persons frid som har blivit kränkt. Den föreslagna lagtexten innehåller en exemplifierande uppräkningslista av handlingssätt som kan utgöra hänsynslöst agerande.

De föreslagna ändringarna innebär bl.a. att beskrivningen av de tillvägagångssätt som kan innebära ett ofredande moderniseras. Vidare föreslås brottskonstruktionen ändras så att gärningar som typiskt sett är ägnade att kränka någons frid på ett kännbart sätt omfattas av straffansvar. Det förutsätts inte för straffansvar att någon fridskränkning uppkommit i det enskilda fallet. Det innebär att ofredandebrottet görs om till ett s.k. abstrakt farebrott.

I propositionen anges att en straffbar handling förutsätter att agerandet har utgjort ett angrepp på den privata sfär som varje människa kan sägas ha rätt att hålla fredad. Brottet fullbordas när denna sfär överträds. Angrepp på den fysiska sfären är straffbara även om den angripne inte uppfattar angreppet på grund av exempelvis sömn eller medvetlöshet. För andra ageranden krävs enligt förslaget att den utsatte uppfattar angreppet. Angreppet behöver dock, till skillnad från nu gällande ordning, enligt förslaget inte uppfattas när det företas utan det kan ske vid en senare tidpunkt. Regeringen anför att en sådan ordning också skulle medföra att bestämmelsen kan tillämpas på ett rimligt sätt även i förhållande till nya sätt att kommunicera. För dessa fall krävs dock för straffansvar enligt regeringen att gärningsmannens uppsåt täcker att den utsatte uppfattar angreppet.

Enligt regeringen bör även innehållet i enstaka yttranden i begränsad utsträckning kunna ge uttryck för ett sådant hänsynslöst agerande som bör utgöra straffbart ofredande under förutsättning att gärningen också är ägnad att kränka någons frid på ett kännbart sätt. Förslaget innebär alltså att enstaka yttranden i vissa särskilda situationer bör vara straffbara enbart utifrån sitt innehåll. Regeringen anför att även om yttranden av det slag som avses inte är sådana yttranden som yttrandefriheten i första hand är tänkt att skydda, måste det beaktas att en utvidgning av det straffbara området för yttranden skulle innebära en motsvarande inskränkning av yttrandefriheten. För hänsynslösa yttranden av det slag som nu är aktuellt anser dock regeringen att skyddet för enskildas personliga integritet väger tyngre och att en inskränkning av yttrandefriheten framstår som befogad. Regeringen framhåller i sammanhanget att det anförda inte innebär att intresset av yttrandefrihet saknar betydelse för bedömningen av om ett yttrande är straffbart i det enskilda fallet. Vid den närmare avgränsningen av tillämpningsområdet och bedömningen av om ett yttrande utgör ett hänsynslöst agerande anser regeringen nämligen att det skydd och den särskilda betydelse som yttrandefriheten tillerkänns enligt regeringsformen och Europakonventionen bör beaktas. Regeringen anför att en begränsad utvidgning av straffbestämmelsen med denna innebörd därför

inte kan anses utgöra någon oproportionerlig inskränkning av yttrandefriheten. Tvärtom framstår det enligt regeringen som rimligt att rätten till yttrandefrihet i vissa fall kan få ge vika till förmån för skyddet av respekten för enskildas privatliv.

Motionen

I motion 2017/18:356 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD) begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ofredande och olaga integritetsintrång även ska omfatta grundlagsskyddade medier (yrkande 1) samt att även begränsad spridning ska vara straffbart (yrkande 2).

När det gäller yrkande 1 anför motionärerna att även medier bör vara förhindrade att ofreda eller utsätta någon för olaga integritetsintrång på ett sådant sätt som nu föreslås uttryckas i brottsbalken. Motionärerna anser att alla och envar, inklusive offentliga personer, har rätt till en privat sfär, där privatlivet åtnjuter ett starkt skydd även mot journalister.

Vad avser yrkande 2 anför motionärerna att även en begränsad spridning vid olaga integritetsintrång kan orsaka stor skada för en enskild, och därför bör även en sådan spridning vara straffbar.

Justitieutskottets yttrande

Justitieutskottet, som yttrar sig över propositionen och yrkande 2 i motionen, ställer sig bakom regeringens förslag och anför bl.a. följande i sitt yttrande. Utskottet anser att den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrång har fått en lämplig avgränsning. Utskottet anför att för att en kriminalisering av spridning av uppgifter ska vara befogad krävs det att den avgränsas till sådana fall där behovet av rättsskydd är särskilt stort. Spridning av känsliga uppgifter kan enligt utskottet i vissa fall framstå som mycket kränkande även om det sker till en liten krets. Utskottet anser emellertid, i likhet med regeringen, att behovet av lagstiftning framför allt tar sikte på integritets-känsliga uppgifter som sprids i större kretsar. Att straffbelägga gärningar genom vilka uppgifter sprids till endast någon eller några enstaka personer framstår därför enligt utskottet som mindre angeläget. Utskottet delar därmed regeringens bedömning att det saknas tillräckliga skäl att kriminalisera uppgiftslämning som sker inom det som kan anses utgöra en liten krets. Utskottet anser att konstitutionsutskottet bör tillstyrka propositionen och avstyrka motion 2017/18:356 yrkande 2.

Justitieutskottet har vidare inget att invända mot regeringens bedömning att tillkännagivandet om att regeringen ska genomföra en översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet i enlighet med vad som anges i kommittédirektiv 2014:74 (bet. 2014/15:JuU14 förslagspunkt 14, rskr. 2014/15:138) är slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom de överväganden som görs i propositionen. Utskottet delar även justitieutskottets bedömning att den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrång har fått en lämplig avgränsning. Utskottet föreslår därför att riksdagen antar regeringens förslag till ändring i brottsbalken när det gäller olaga integritetsintrång och ofredande samt avslår motion 2017/18:356 yrkandena 1 och 2.

Utskottet har inget att invända mot regeringens bedömning att tillkännagivandet om behovet av ett stärkt straffrättsligt skydd mot spridning av integritetskänsligt material (bet. 2014/15:KU15 förslagspunkt 1, rskr. 2014/15:173) är slutbehandlat. Utskottet noterar att justitieutskottet inte har några invändningar mot bedömningen att tillkännagivandet om en översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet är slutbehandlat.

Lagförslagen i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken i den del det avser olaga förföljelse och grovt förtal samt förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322).

Gällande ordning

Förtal

Straffbestämmelserna om förtal och grovt förtal i 5 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken är oförändrade sedan brottsbalken kom till. Den straffbara gärningen består i att peka ut någon som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämna uppgift om någon som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning. Om den som lämnat uppgiften var skyldig att uttala sig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken, ska det dock inte dömas till ansvar om han eller hon kan visa att uppgiften var sann eller att det fanns skälig grund för den. Straffet för förtal är böter. Straffet för grovt förtal är böter eller fängelse i högst två år. Vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt ska det särskilt beaktas om uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning i vilken den har blivit spridd eller annars var ägnad att medföra allvarlig skada.

Förtal och grovt förtal är i princip ett målsägandebrott. Under förutsättning att målsäganden är under 18 år eller anger brottet till åtal får enligt 5 kap. 5 § allmänt åtal dock väckas om det är påkallat från allmän synpunkt.

Förtal är straffbart som tryck- eller yttrandefrihetsbrott (7 kap. 4 § 14 TF respektive 5 kap. 1 § YGL).

Olaga förföljelse

Straffbestämmelsen om olaga förföljelse i 4 kap. 4 b § brottsbalken föreskriver straffansvar för förföljelse som består i upprepade gärningar mot en och samma person. Den syftar till att förstärka det straffrättsliga skyddet mot trakasserier och förföljelse och att åstadkomma en straffmätning som återspeglar brottslighetens allvar när det upprepade brottsliga handlandet utgör en särskild kränkning av målsägandens integritet.

Sekretess vid domstolsförhandlingar

Ett brottmål avgörs som huvudregel efter huvudförhandling. Sedan länge gäller som ett uttryck för offentlighetsprincipen att allmänheten ska ha insyn i de förhandlingar som hålls i domstol (jämför 5 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken). Att en förhandling vid domstol ska vara offentlig slås fast i 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen. Av 2 kap. 20 § första stycket 4 regeringsformen framgår dock att förhandlingsoffentligheten under vissa förutsättningar får begränsas genom lag. Av 2 kap. 21 § regeringsformen följer vidare att begränsningarna måste tillgodose ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och att de inte får gå längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till detta ändamål. Begränsningar av det slaget finns för de allmänna domstolarna i rättegångsbalken.

Om en domstol i sin rättskipande eller rättsvårdande verksamhet får en sekretessreglerad uppgift från en annan domstol eller myndighet blir sekretessbestämmelsen som huvudregel tillämplig på uppgiften även hos den mottagande domstolen i enlighet med 43 kap. 2 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Som huvudregel upphör en sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ett ärende att vara tillämplig om uppgiften läggs fram vid en offentlig förhandling (se 43 kap. 5 § första stycket OSL). Om uppgiften däremot läggs fram vid en förhandling inom stängda dörrar fortsätter sekretessbestämmelsen att vara tillämplig om inte domstolen beslutar annat. Sedan domstolen skilt målet från sig fortsätter sekretessbestämmelsen att vara tillämplig endast i den utsträckning domstolen i sitt avgörande har beslutat det (se 43 kap. 5 § andra stycket OSL).

Förhandlingar i allmän domstol får enligt 5 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken hållas inom stängda dörrar endast i vissa fall. Det är inte tillräckligt att en sekretessbestämmelse är tillämplig på en uppgift som kan antas läggas fram vid en förhandling. För att förhandlingen ska kunna hållas inom stängda dörrar i den del som rör uppgiften krävs dessutom att det är av synnerlig vikt att uppgiften hålls hemlig. Undantag från detta krav gäller dock för de sekretessbestämmelser som har utfärdats särskilt med tanke på förhållandena vid domstolarna. En förhandling kan i linje med detta hållas

inom stängda dörrar om sekretess gäller enligt bl.a. 35 kap. 12 § OSL. I dessa fall krävs alltså inte att det är av synnerlig vikt att uppgiften hålls hemlig.

Av 35 kap. 12 § OSL framgår att sekretess gäller hos domstol för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om bl.a. ansvar för sexualbrott, utpressning, olovlig avlyssning, dataintrång och brott mot tystnadsplikt. Motsvarande sekretess gäller i mål om ersättning för skada med anledning av sådana brott. Sekretessen gäller dock inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande.

Enligt 35 kap. 1 § första stycket 1 OSL gäller sekretess för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden om uppgiften förekommer i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men. Sekretessen enligt denna bestämmelse upphör normalt att vara tillämplig hos de myndigheter som hanterar förundersökningen om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal (35 kap. 7 § OSL). Sekretessen upphör dock inte att gälla bl.a. om sekretess för uppgiften ska gälla hos domstolen enligt bl.a. 35 kap. 12 §. Detta undantag har införts för att sekretessen hos domstolen skulle förlora sin verkan om uppgifterna var offentliga hos förundersökningsmyndigheten.

Ansvar för tillhandahållande av elektroniska anslagstavlor enligt BBS-lagen

Lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, den s.k. BBS-lagen, reglerar ansvar för tillhandahållare av s.k. elektroniska anslagstavlor. Med elektronisk anslagstavla avses enligt 1 § en tjänst för elektronisk förmedling av meddelanden. Med meddelanden avses text, bild, ljud eller information i övrigt. I lagens förarbeten (prop. 1997/98:15 Ansvar för elektroniska anslagstavlor s. 9) förklaras att definitionen av elektronisk anslagstavla innefattar alla tjänster där någon inrättar en möjlighet för användare att sända in egna och ta del av andras meddelanden. Av 2 § framgår vissa undantag från lagens tillämpningsområde; den gäller t.ex. inte tjänster som skyddas av tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen eller för e-postmeddelanden.

I 5 § föreskrivs en skyldighet för den som tillhandahåller tjänsten att ta bort eller på annat sätt förhindra vidare spridning av vissa meddelanden som sänds in till tjänsten av en användare. De meddelanden som tillhandahållaren är skyldig att ta bort är bl.a. meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i någon av bestämmelserna om uppvigling, hets mot folkgrupp, barnpornografibrott och olaga våldsskildring. Den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla ska enligt 4 §, för att kunna fullgöra sin skyldighet att ta bort vissa meddelanden, ha sådan uppsikt över tjänsten som skäligen kan krävas med hänsyn till omfattningen och inriktningen av verksamheten.

Den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet bryter mot skyldigheten att ta bort eller förhindra vidare spridning av ett meddelande döms till böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall döms dock inte till ansvar. Enligt 7 § andra stycket ska det inte dömas till ansvar enligt lagen om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken eller upphovsrättslagen.

Brottsskadeersättning vid ärekränkingsbrott

Möjligheten att få brottskadeersättning regleras i brottsskadelagen (2014:322). Brottskadeersättning är en ersättning som betalas av staten till den som har drabbats av skada till följd av brott och syftar till att tillförsäkra den skadelidande viss ersättning om inte skadan ersätts från annat håll, i praktiken från skadevållaren genom skadestånd eller från en försäkring. Brottskadeersättningens storlek bestäms i huvudsak utifrån skadeståndsrättsliga principer. Om brottskadeersättning betalas inträder staten i den skadelidandes rätt till skadestånd intill det betalade beloppet. En ansökan om brottskadeersättning prövas av Brottsoffermyndigheten.

Brottskadeersättning för kränkning betalas enligt 5 § första stycket för den skada som det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid. Brottskadeersättning betalas däremot inte för kränkning genom brott som innefattar ett angrepp mot någons ära. Av 5 § andra och tredje styckena följer att brottskadeersättning för kränkning bestäms enligt 5 kap. 6 § första stycket skadeståndslagen (1972:207). Om en domstol prövat ett yrkande om skadestånd för kränkning i sak, får brottskadeersättningen i denna del som huvudregel inte bestämmas till ett lägre belopp än vad som följer av domstolens avgörande. Någon övre beloppsgräns föreskrivs däremot inte för ersättning för kränkning.

Brottskadeersättning betalas enligt 10 § till den del skadan inte täcks av annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan. Vid bestämmande av brottskadeersättning avräknas skadestånd dock endast till den del skadeståndet har betalats eller bedöms bli betalat.

En ansökan om brottskadeersättning får enligt 16 § prövas endast om brottet har anmälts till en brottsutredande myndighet eller sökanden visar giltig anledning till att någon sådan anmälan inte har gjorts samt den skadelidande i skäligen utsträckning har bidragit till att det anmälda brottet kan utredas.

Propositionen

Förtal

Ingen ändring av brottsbeskrivningen för förtal

Av propositionen framgår att utredningen anser att förtalsbrottet bör moderniseras och tillämpningsområdet utformas i linje med hur bestämmelsen har kommit att tillämpas i praxis. Utredningen föreslår att straffansvar för

förtal ska gälla den som lämnar uppgift om att någon annan är brottslig eller en annan nedsättande uppgift om någon, om uppgiften var ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser.

Regeringen konstaterar att det i och för sig framstår som angeläget att säkerställa att förtalsbrottet är anpassat till en modern kontext. Samtidigt måste det enligt regeringen beaktas att förtal är ett tryck- och yttrandefrihetsbrott, och eventuella ändringar i brottsbalken bör, för att regleringen ska vara sakligt och systematiskt sammanhängande, som utgångspunkt genomföras även på det grundlagsskyddade området. Regeringen anför att mot bakgrund av det starka skydd för tryck- och yttrandefriheten som finns i Sverige har kriminalisering av yttranden inom det grundlagsskyddade området alltid skett med eftertanke och stor återhållsamhet. Det bör enligt regeringens mening mot denna bakgrund krävas mycket starka skäl för att nu ersätta ett rekvisit som funnits i lagtexten i många år och kring vilket praxis under lång tid har utbildats, när någon egentlig saklig förändring av bestämmelsens innebörd inte är avsedd eller motiverad. En sådan åtgärd riskerar nämligen att medföra osäkerhet i rättstillämpningen och konsekvenserna kan bli svåra att överblicka. Även om utredningens förslag inte är avsett att förändra det straffbara området i sak, anser regeringen, i likhet med flera remissinstanser, att förslaget i praktiken riskerar att leda till en utvidgning av det straffbara området. Mot denna bakgrund och eftersom den nuvarande bestämmelsen enligt vad som har framkommit inte har vållat några tillämpningsproblem, finns det enligt regeringen inte tillräckliga skäl för att nu ändra bestämmelsen i detta avseende. Regeringen anser att utredningens förslag till ändring av den straffbara gärningen därför inte bör genomföras.

Ändrade kvalifikationsgrunder för grovt förtal

Vid bedömningen av om ett brott är grovt ska samtliga relevanta omständigheter beaktas. Ett sätt att säkerställa att försvårande omständigheter beaktas i rättstillämpningen är att i lagtexten ange exempel på vad som särskilt ska beaktas vid den bedömningen. Genom att ange sådana s.k. kvalifikationsgrunder kan en straffbestämmelse göras mer informativ och ge bättre vägledning för den som ska tillämpa den. För att kvalifikationsgrunderna ska fylla sin funktion krävs att de är utformade så att de tydligt anger de omständigheter som gör gärningen särskilt straffvärd.

Som redan har nämnts ska det vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt särskilt beaktas om uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning i vilken den har blivit spridd eller annars var ägnad att medföra allvarlig skada (5 kap. 2 § andra stycket brottsbalken).

I propositionen anges att det inte finns någon klar linje för domstolarnas syn på hur spridningen av en uppgift bör påverka brottets svårighetsgrad. Regeringen anser att det finns goda skäl för en förändring som innebär ett förtydligande av att en nyanserad bedömning ska göras. Regeringen föreslår därför en ändring i beskrivningen av de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt. Den föreslagna

ändringen innebär att, förutom uppgiftens innehåll och omfattningen av spridningen, även sättet för spridningen särskilt ska tillmätas betydelse.

Regeringen konstaterar att innan en ändring görs i enlighet med förslaget måste de eventuella konsekvenserna för yttrandefriheten övervägas. En justering av kvalifikationsgrunderna för grovt förtal förutsätter enligt regeringens bedömning inte någon motsvarande ändring i tryckfrihetsförordningen. Regeringen anför dock att eventuella förändringar i tillämpningsområdet för grovt förtal i brottsbalken ändå skulle få konsekvenser på det grundlagsskyddade området (se NJA 1994 s. 637).

Den föreslagna ändringen bör enligt regeringen inte uppfattas så att ytterligare kvalifikationsgrunder läggs till utan snarast som en justering av en redan befintlig grund. Det finns enligt regeringens mening därför inte anledning att befara att ändringen skulle leda till någon utvidgning av tillämpningsområdet för det grova brottet. Det finns därmed enligt regeringen inte något yttrandefrihetsintresse som talar mot en sådan ändring.

Olaga förföljelse

I propositionen föreslås att straffbestämmelsen om olaga förföljelse utvidgas till att omfatta även gärningar som utgör olaga integritetsintrång enligt den föreslagna nya bestämmelsen i 4 kap. 6 c § brottsbalken.

Regeringen anför att för sådana gärningar som är så allvarliga att de skulle utgöra grovt olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 d § brottsbalken ger den föreslagna straffskalan, dvs. fängelse i lägst sex månader och högst fyra år, ett tillräckligt utrymme att beakta brottets allvar. Grovt olaga integritetsintrång bör därför enligt regeringens bedömning inte omfattas av straffbestämmelsen om olaga förföljelse.

Sekretess hos domstol i mål om olaga integritetsintrång m.m.

I propositionen anges att uppgifter som framkommer under en förundersökning gällande olaga integritetsintrång och som kan vara integritetskränkande torde många gånger omfattas av sekretess så länge förundersökningen pågår. Som redan har framgått upphör dock sekretessen under förundersökningen att gälla om uppgiften lämnas till domstol i samband med åtal (35 kap. 7 § OSL).

Regeringen konstaterar att det krävs särskilt starka skäl för att införa sekretessregler som innebär att förhandlingsoffentligheten begränsas och att sådana starka skäl har ansetts finnas när det gäller de brott som räknas upp i 35 kap. 12 § OSL. Behovet av skydd för målsägandens eller andra inblandades integritet har i de måltyper som anges i bestämmelsen ansetts vara så starkt att intresset för offentlighet har fått ge vika. Regeringen anför att detta har motiverats bl.a. med att man i möjligaste mån bör förebygga den olägenhet som består i att rättegången kan komma att ge ökad offentlighet åt just sådana förhållanden som målsäganden velat dölja.

Sammantaget anser regeringen i likhet med utredningen att skälen för sekretess är så pass starka att de – vid en vägning mot principen om förhandlingsoffentlighet – motiverar en särskild sekretessreglering för mål om ansvar för olaga integritetsintrång. Detta bör enligt regeringen lämpligen göras genom att uppräkningslistan av brottstyper i 35 kap. 12 § första stycket OSL kompletteras med denna brottstyp.

I propositionen föreslås även en ändring i 35 kap. 12 § tredje stycket OSL. Regeringen föreslår att bestämmelsen ändras på så sätt att uppräkningslistan av de mål i vilka sekretess gäller för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild görs alternativ i stället för kumulativ.

Utvidgat straffansvar enligt BBS-lagen

Regeringen föreslår en utvidgning av straffansvaret enligt 5 § BBS-lagen. Skyldigheten för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden utvidgas enligt förslaget till att omfatta även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Enligt regeringen är det rimligt att den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla där kränkningar förekommer också har ett visst ansvar för att motverka missbruk av tjänsten. Regeringen hänvisar till bl.a. vissa avgöranden från Europadomstolen och konstaterar att intresset av att skydda den personliga integriteten måste vägas mot tillhandahållarens intresse av yttrandefrihet, och att det då bl.a. måste beaktas att konsekvenserna av ansvaret inte blir orimliga. Enligt regeringens bedömning kan emellertid en utvidgning av straffansvaret till att omfatta vissa meddelanden som uppenbart kränker den personliga integriteten inte anses vara oproportionerlig.

När det gäller olaga hot instämmer regeringen i utredningens bedömning att det finns ett stort behov av att kunna motverka spridning av hot via internet och att det straffrättsliga skyddet mot kollektiva angrepp skulle förstärkas om tillhandahållaren var skyldig att ta bort hotfulla meddelanden. Enligt regeringen finns det mot denna bakgrund starka skäl för att utvidga BBS-lagen till att omfatta även meddelanden som utgör olaga hot.

Vad sedan beträffar olaga integritetsintrång anför regeringen att vissa omständigheter som utgör förutsättning för straffansvar för detta brott kan vara svåra för tillhandahållaren att bedöma utifrån meddelandets innehåll. Regeringen bedömer emellertid att tillhandahållaren, utifrån meddelandets innehåll och omständigheterna kring det, i många fall bör ha tillräckligt underlag för slutsatsen att det uppenbart är sådant som avses i straffbestämmelsen om olaga integritetsintrång. Sammantaget anser regeringen därför att en tillhandahållare av en elektronisk anslagstavla har tillräckliga möjligheter att identifiera vilka meddelanden han eller hon är skyldig att ta bort. I och med att skyldigheten är begränsad till uppenbara fall kan enligt regeringen en sådan utvidgning varken sedd för sig eller i förening med tillhandahållarens övriga skyldigheter anses vara oproportionerlig.

Regeringen föreslår därför att tillhandahållarens skyldighet enligt BBS-lagen att ta bort vissa meddelanden utvidgas till att omfatta även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga integritetsintrång.

I propositionen föreslås även att en ny åtalsprövningsregel införs i 7 § tredje stycket BBS-lagen. Enligt detta förslag ska brott mot BBS-lagen som innebär att tillhandahållaren av en elektronisk anslagstavla låter bli att ta bort eller förhindra vidare spridning av ett meddelande vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga integritetsintrång åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Rätt till brottsskadeersättning vid grovt förtal

Regeringen föreslår att rätten till brottsskadeersättning utvidgas till att omfatta även ersättning för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

Regeringen anför att som skäl för att ärekränkingsbrotten har undantagits från systemet med brottsskadeersättning har lagstiftaren allmänt uttalat att möjligheten till ersättning inte framstår som lika angelägen i alla situationer (prop. 1987/88:92 Om ändring i brottsskadelagen [1978:413] s. 6 f.).

Vid en jämförelse med de brott för vilka brottsskadeersättning betalas i dag måste enligt regeringen den kränkning som ett kvalificerat ärekränkingsbrott innefattar anses vara likvärdig med andra brott som brottsskadeersättning för kränkning betalas för. En rätt till brottsskadeersättning för kränkning skulle enligt regeringen även fylla en viktig funktion ur ett brottsofferperspektiv. Regeringen konstaterar också att till den del ett ärekränkingsbrott samtidigt allvarligt kränker någons frid kan enligt gällande rätt brottsskadeersättning betalas för fridskränkningen. Däremot lämnas inte någon ersättning för själva ärekränkningen. Den utveckling som skett i praxis och i samhället medför enligt regeringen att det finns anledning att ompröva det tidigare ställningstagandet att ärekränkingsbrotten bör undantas från systemet med brottsskadeersättning. Enligt regeringen bör följaktligen de argument som motiverar brottsskadeersättning för kränkning med anledning av brott som innefattar ett angrepp mot någons person, frihet eller frid även kunna göras gällande i förhållande till kvalificerade ärekränkingsbrott.

Justitieutskottets yttrande

Justitieutskottet ställer sig bakom regeringens förslag, se utskottets yttrande i bilaga 3.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom de överväganden som görs i propositionen och föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i brottsbalken när

det gäller grovt förtal och olaga förföljelse samt förslag till ändringar i BBS-lagen, OSL och brottsskadelagen.

Reservationer

Olaga integritetsintrång och ofredande, punkt 3 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:222 punkt 2.2 i denna del och motion

2017/18:356 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Massmedierna brukar sägas utgöra den tredje statsmakten och skyddas också av våra grundlagar. I praktiken innebär detta bl.a. att medier omfattats av större yttrandefrihet än andra. Exempelvis omfattas inte medier i dag av reglerna om ofredande.

Sverigedemokraterna ser ingen anledning till att medierna ska ha rätt att få undantag från bestämmelserna om ofredande och olaga integritetsintrång, utan självklart bör även de omfattas. I praktiken handlar det om att offentliga personer, eller andra som medierna granskar ska ha rätt att slippa riskera att bli utsatta för ofredande eller kränkande behandling.

Denna rättighet har enligt vår mening ingenting med yttrandefrihet eller pressfrihet att göra och är snarare en motsats till seriös journalistik.

Alla och envar, inklusive offentliga personer har enligt vår mening rätt till en privat sfär, där privatlivet åtnjuter ett starkt skydd. Även från journalister. Samtidigt är det en självklarhet att medier ska ha såväl rättigheter som reella möjligheter att granska politiker och offentliga företrädare. Dessa rättigheter behöver på intet sätt stå i motsats till varandra, och vår mening är därför att även medier bör vara förhindrade att ofreda eller utsätta någon för olaga integritetsintrång på ett sådant sätt som nu föreslås uttryckas i brottsbalken.

Lagarna är utformade så att det fortfarande finns stor rörelsefrihet för såväl medier som andra att exempelvis meddela sådant som i normalfallet omfattas av bestämmelsen.

När det gäller olaga integritetsintrång menar Sverigedemokraterna att även begränsad spridning kan orsaka stor skada för den enskilda, och om det enda syftet är att kränka någon borde spridningsrekvisitet omformuleras, så att även begränsad spridning kan vara straffbart.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2016/17:222 Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen.
- 2.2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Förslaget behandlas i den del som avser 4 kap. 4 b, 6 c, 6 d, 7 och 11 §§ samt 5 kap. 2 § brottsbalken.

3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322).

Följdmotionen

2017/18:356 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ofredande och olaga integritetsintrång även ska omfatta grundlagsskyddade medier och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även begränsad spridning ska vara straffbart och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.**4 §**

Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet ska såsom tryckfrihetsbrott anses följande gärningar, om de begås genom tryckt skrift och är straffbara enligt lag:

1. högförräderi, förövat med uppsåt att riket eller del därav ska med våldsamman eller annars lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket ska på så sätt lösryckas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska med utländskt bistånd framtvingas eller hindras, om gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant högförräderi;

2. krigsanstiftan, om fara för att riket ska invecklas i krig eller andra fientligheter framkallas med utländskt bistånd;

3. spioneri, varigenom någon för att gå främmande makt till handa obehörigen befordrar, lämnar eller röjer uppgift om försvarsverk, vapen, förråd, import, export, tillverkningssätt, underhandlingar, beslut, eller något förhållande i övrigt, vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för Sveriges säkerhet, vare sig uppgiften är riktig eller inte;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant spioneri;

4. obehörig befattning med hemlig uppgift, varigenom någon utan syfte att gå främmande makt till handa begår gärning som avses under 3 och uppgiften rör något förhållande av hemlig natur;

försök eller förberedelse till sådan obehörig befattning med hemlig uppgift;

stämpling till sådant brott, om detta är att anse som grovt, vid vilken bedömning det särskilt ska beaktas om gärningen innefattade tillhandagående av främmande makt eller var av synnerligen farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av stor betydelse eller om den brottslige rörde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrots honom eller henne;

¹ Tryckfrihetsförordningen omtryckt 2015:151.

5. vårdslöshet med hemlig uppgift, varigenom någon av grov oaktsamhet begår gärning som avses under 4;

6. uppror, förövat med uppsåt att statsskicket ska med vapenmakt eller annars med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska på så sätt framtvingas eller hindras, om gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant uppror;

7. landsförräderi eller landssvek, i vad därigenom, då riket är i krig eller annars i lag meddelade bestämmelser om sådant brott äger tillämpning, någon missleder eller förräder dem som är verksamma för rikets försvar eller förleder dem till myteri, trolöshet eller modlöshet, förräder egendom som är av betydelse för totalförsvaret eller begår annan liknande förrädisk gärning som är ägnad att medföra men för totalförsvaret eller innefattar bistånd åt fienden;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant landsförräderi eller landssvek;

8. landsskadlig vårdslöshet, i vad därigenom någon av oaktsamhet begår gärning som avses under 7;

9. ryktesspridning till fara för rikets säkerhet, varigenom, då riket är i krig eller annars i lag meddelade bestämmelser om sådant brott har tillämpning, någon sprider falska rykten eller andra osanna påståenden, som är ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, eller till främmande makt framför eller låter framkomma sådana rykten eller påståenden eller bland krigsmän sprider falska rykten eller andra osanna påståenden som är ägnade att framkalla trolöshet eller modlöshet;

10. uppvigling, varigenom någon uppmanar eller annars söker förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet eller åsidosättande av vad som åligger krigsman i tjänsten;

11. hets mot folkgrupp, varigenom någon hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning;

12. brott mot medborgerlig frihet, varigenom någon utövar olaga hot med uppsåt att påverka den allmänna åsiktsbildningen eller inkräkta på handlingsfriheten inom politisk organisation eller yrkes- eller näringssammanslutning och därigenom sätter yttrande-, församlings- eller föreningsfriheten i fara;

försök till sådant brott mot medborgerlig frihet;

13. olaga våldsskildring, varigenom någon i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden sprids, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig;

14. förtal, varigenom någon utpekar annan såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, och, om den förtalade är avliden, gärningen är sårande för de efterlevande eller annars kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne, dock inte om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han eller hon visar att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den;

15. förolämpning, varigenom någon *smäddar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom eller henne*;

16. olaga hot, varigenom någon hotar annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig *fruktan* för egen eller annans säkerhet till person *eller* egendom;

17. hot mot tjänsteman, varigenom någon med hot om våld förgriper sig på annan i hans eller hennes myndighetsutövning, i annan verksamhet där det finns samma skydd som är förenat med myndighetsutövning eller vid biträde till åtgärd som omfattas av sådant skydd, för att tvinga honom eller henne till eller hindra honom eller henne från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd eller varigenom någon på så sätt förgriper sig mot den som tidigare utövat sådan verksamhet eller biträtt därvid för var denne däri gjort eller underlåtit;

försök eller förberedelse till sådant hot mot tjänsteman, såvida inte brottet, om det fullbordats, skulle ha varit att anse som ringa;

18. övergrepp i rättssak, varigenom någon med hot om våld angriper annan för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra annan från en sådan åtgärd eller varigenom någon med hot om gärning som medför lidande, skada eller olägenhet angriper annan för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom eller henne från att avge en sådan utsaga.

15. förolämpning, varigenom någon *riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan, om gärningen är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet*;

16. olaga hot, varigenom någon hotar *någon* annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig *rädsla* för egen eller annans säkerhet till person, egendom, *frihet eller frid*;

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 4 kap. 4 b, 5, 7 och 11 §§ och 5 kap. 2 och 3 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 6 c och 6 d §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 b §¹

Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,

2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,

3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,

4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,

5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,

6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,

7. *olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c §,*

7. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

8. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,

9. skadegörelse enligt 12 kap.

1 § eller försök till sådant brott,

10. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller

11. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.

8. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

9. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,

10. skadegörelse enligt 12 kap.

1 § eller försök till sådant brott,

11. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller

12. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

5 §²

Om någon lyfter vapen mot någon annan eller annars hotar med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

¹ Senaste lydelse 2017:442.

² Senaste lydelse 2017:332.

Om brottet är grovt döms för grovt olaga hot till fängelse i lägst nio månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om hotet påtagligt har förstärks med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller annars har varit av allvarligt slag, eller

2. om gärningen annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

6 c §

Den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida

1. bild på eller annan uppgift om någons sexualliv,

2. bild på eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,

3. bild på eller annan uppgift om att någon utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid,

4. bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, eller

5. bild på någons helt eller delvis nakna kropp

döms, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, för olaga integritetsintrång till böter eller fängelse i högst två år.

Det ska inte dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig.

6 d §

Om brott som avses i 6 c § är grovt, döms för grovt olaga integritetsintrång till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör.

7 §³

Den som *handgripligen* antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som *fysiskt* antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande döms, om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt, för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

11 §⁴

Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig identitetsanvändning, ofredande som inte förövats på allmän plats, intrång i förvar, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig identitetsanvändning, *olaga integritetsintrång*, ofredande som inte förövats på allmän plats, intrång i förvar, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

5 kap.

2 §

Är brott som i 1 § sägs att anse som grovt, skall för grovt förtal dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning i vilken den blivit spridd eller eljest var ägnad att medföra allvarlig skada.

Om brott som avses i 1 § är grovt döms för grovt förtal till böter eller fängelse i högst två år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen eller annars var ägnad att medföra allvarlig skada.

³ Senaste lydelse 1993:207.

⁴ Senaste lydelse 2016:485.

3 §

Den som smäddar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt 1 eller 2 §, för förolämpning till böter.

Är brottet grovt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, i annat fall än som avses i 1 eller 2 §, riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan döms, om gärningen är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet, för förolämpning till böter.

Om brottet är grovt, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019 i fråga om 4 kap. 5 § och 5 kap. 3 § och i övrigt den 1 januari 2018.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Härigenom föreskrivs att 5 och 7 §§ lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Om en användare sänder in ett meddelande till en elektronisk anslagstavla ska den som tillhandahåller tjänsten ta bort meddelandet från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelandet, om

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 c § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 4 kap. 5 § brottsbalken om olaga hot, 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång, 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 c § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

2. det är uppenbart att användaren har gjort intrång i upphovsrätt eller i rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk genom att sända in meddelandet.

För att kunna fullgöra sin skyldighet enligt första stycket har den som tillhandahåller tjänsten rätt att ta del av meddelanden som förekommer i tjänsten.

Skyldigheten enligt första stycket och rätten enligt andra stycket gäller också den som på tillhandahållarens uppdrag har uppsikt över tjänsten.

7 §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall *skall* inte dömas till ansvar.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall *ska* det inte dömas till ansvar.

Första stycket tillämpas inte, om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken eller lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

¹ Senaste lydelse 2010:401.

Brott enligt första stycket får i de fall meddelandets innehåll är sådant som avses i bestämmelsen i 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

4 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

12 §¹

Sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för

1. sexualbrott,
2. utpressning,
3. brytande av post- eller telehemlighet,
4. intrång i förvar,
5. olovlig avlyssning,
6. dataintrång,
7. brott mot tystnadsplikt,
8. brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts,
9. människorov, *eller*
10. människohandel.
9. människorov,
10. människohandel, *eller*

11. olaga integritetsintrång.

Motsvarande sekretess gäller i mål om ersättning för skada med anledning av brott som anges i första stycket.

Därutöver gäller sekretess hos domstol för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om

1. ansvar för barnpornografibrott,
2. ersättning för skada med anledning av sådant brott, *och*
2. ersättning för skada med anledning av sådant brott, *eller*
3. förverkande av skildring med sådant innehåll.

Sekretessen enligt första och tredje styckena gäller även i ärende som rör brott som anges i denna paragraf.

Sekretessen enligt denna paragraf gäller inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2010:372.

5 Förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322)

Härigenom föreskrivs att 5 § brottsskadelagen (2014:322) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid (kränkning).

Brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid *eller genom grovt förtal enligt 5 kap. 2 § brottsbalken* (kränkning).

Brottsskadeersättning för kränkning bestäms enligt 5 kap. 6 § första stycket skadeståndslagen (1972:207).

I den utsträckning en domstol i sak har prövat ett yrkande om skadestånd för kränkning får brottsskadeersättningen i denna del inte bestämmas till ett lägre belopp än vad som följer av domstolens avgörande, om inte annat följer av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

BILAGA 3

Justitieutskottets yttrande 2017/18:JuU2y

Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 21 september 2017 att ge justitieutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2016/17:222 Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten och de motioner som kunde komma att väckas med anledning av propositionen, i de delar som rör justitieutskottets beredningsområde.

Justitieutskottet yttrar sig över propositionen i de delar som rör justitieutskottets beredningsområde och över motion 2017/18:356 (SD) yrkande 2.

Utskottet anser sammanfattningsvis, utifrån de utgångspunkter som utskottet ska beakta, att konstitutionsutskottet bör tillstyrka regeringens förslag och avstyrka följdmotionen yrkande 2.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD, -).

Utskottets överväganden

Bakgrund

Regeringen beslutade den 28 maj 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en bred översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet, särskilt när det gäller hot och andra kränkningar (dir. 2014:74). Utredningen överlämnade i februari 2016 betänkandet *Integritet och straffskydd* (SOU 2016:7).

Riksdagen har gett regeringen till känna att regeringen ska genomföra en översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet i enlighet med vad som anges i kommittédirektiv 2014:74 (bet. 2014/15:JuU14 förslagspunkt 14, rskr. 2014/15:138).

Riksdagen har även gett regeringen till känna att det är viktigt att översynen fullföljs bl.a. med inriktningen att det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsligt material utanför det grundlagsskyddade området ska stärkas (bet. 2014/15:KU15 förslagspunkt 1, rskr. 2014/15:173).

Propositionen

Möjligheterna till elektronisk kommunikation och internets utveckling har bidragit till stora förbättringar för både samhället och enskilda. Samtidigt innebär de nya sätten att kommunicera och sprida information risker för integriteten, i den meningen att enskilda kan utsättas för integritetskränkningar från andra enskilda. För att fördelarna med den nya tekniken ska kunna utnyttjas fullt ut utan risk för att viktiga demokratiska värden äventyras krävs att lagstiftningen, inte minst den straffrättsliga, är utformad så att den effektivt kan motverka missbruk av tekniken. Mot denna bakgrund föreslår regeringen flera lagändringar.

Inledningsvis anser regeringen att det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsliga uppgifter behöver förstärkas. Regeringen föreslår därför att ett nytt gradindelat brott införs i brottsbalken, olaga integritetsintrång. Regleringen straffbelägger intrång i någon annans privatliv genom spridning av vissa slag av bilder eller andra uppgifter, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Bestämmelsen omfattar bilder eller annan uppgift om någons sexualliv eller hälsotillstånd eller om att någon utsatts för vissa brott. Den gäller även för bilder på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation eller bilder på någons helt eller delvis nakna kropp.

Som framgår sker det straffbara integritetsintrånget genom att bilder eller andra uppgifter sprids. För att en kriminalisering av spridning av uppgifter ska vara befogad krävs enligt regeringen att den avgränsas till sådana fall där behovet av rättsskydd är särskilt stort. En fråga av betydelse är därför i hur stor krets en uppgift måste spridas för att omfattas av straffansvar. Mot bakgrund

av att behovet av lagstiftning framför allt tar sikte på integritetskänsliga uppgifter som sprids i större kretsar framstår det enligt regeringen som mindre angeläget att straffbelägga gärningar genom vilka uppgifter sprids till endast någon eller några enskilda personer. Det saknas därmed tillräckliga skäl att kriminalisera uppgiftslämning som sker inom det som kan anses utgöra en liten krets. Det bör å andra sidan inte krävas att uppgifterna verkligen nått ett stort antal personer, utan det räcker att de gjorts tillgängliga för fler än ett fåtal personer. Vid bedömningen av om uppgiften har gjorts tillgänglig för fler än ett fåtal personer och därmed är spridd bör den rättspraxis som utvecklats kring brottet hets mot folkgrupp kunna vara vägledande.

Om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, döms för grovt olaga integritetsintrång.

Straffet för olaga integritetsintrång föreslås vara böter eller fängelse i högst två år och för grovt olaga integritetsintrång fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Undantag från straffansvar ska gälla om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig. Prövningen av om gärningen var försvarlig får göras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Yttrandefrihetsintresset får då vägas mot den enskildes intresse av skydd för sitt privatliv och sin integritet.

I propositionen föreslås vidare att straffbestämmelserna om olaga hot, ofredande och förolämpning förtydligas och moderniseras. För olaga hot och ofredande föreslås även vissa utvidgningar av det straffbara området. Dessutom justeras de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt, så att det tydliggörs att även sättet för spridningen särskilt ska beaktas vid den bedömningen.

Olaga hot och förolämpning är även straffbara som tryck- och yttrandefrihetsbrott. För att anpassa brottsbeskrivningarna i tryckfrihetsförordningens brottskatalog till de ändringar som regeringen föreslår i dessa straffbestämmelser i brottsbalken, föreslås att motsvarande ändringar genomförs i tryckfrihetsförordningen. Genom den hänvisning som görs i yttrandefrihetsgrundlagen till tryckfrihetsförordningen kommer ändringarna även att få genomslag på yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde.

Vidare föreslår regeringen att skyldigheten för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden från tjänsten utvidgas till att gälla även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Slutligen föreslås att rätten till brottsskadeersättning för kränkning utvidgas till att omfatta även ersättning för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

Lagändringarna i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken som avser olaga hot och förolämpning föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. I övrigt föreslås lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2018.

Motionen

I motion 2017/18:356 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att även begränsad spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter ska vara straffbart. Motionärerna menar att även begränsad spridning kan orsaka stor skada för den enskilde, och om enda syftet är att kränka någon så borde spridningsrekvisitet i den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrång omformuleras, så att även begränsad spridning kan vara straffbart.

Utskottets ställningstagande

Den tekniska utvecklingen och framväxten av internet har, som utskottet tidigare konstaterat (bet. 2014/15:JU14 s. 29), inneburit positiva förändringar för yttrandefriheten och den demokratiska debatten. Utvecklingen har emellertid också medfört att hot och andra former av kränkningar av den personliga integriteten tagit nya former. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten behöver stärkas och moderniseras för att anpassas till teknik- och samhällsutvecklingen, och utskottet är positivt till de nu aktuella lagförslagen.

Utskottet anser att den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrång har fått en lämplig avgränsning. För att en kriminalisering av spridning av uppgifter ska vara befogad krävs det att den avgränsas till sådana fall där behovet av rättsskydd är särskilt stort. Med utgångspunkten att den enskilde har ett eget intresse av att själv få avgöra vilken privat information han eller hon vill dela med sig av kan det visserligen, som regeringen anför, argumenteras för att det för straffbarhet bör vara tillräckligt att uppgiften lämnas till en tredje person. Spridning av känsliga uppgifter till t.ex. en närstående eller en arbetsgivare kan i vissa fall framstå som mycket kränkande även om det sker till en liten krets.

Utskottet anser emellertid, i likhet med regeringen, att behovet av lagstiftning framför allt tar sikte på integritetskänsliga uppgifter som sprids i större kretsar. Att straffbelägga gärningar genom vilka uppgifter sprids till endast någon eller några enstaka personer framstår därför som mindre angeläget. Utskottet delar därmed regeringens bedömning att det saknas tillräckliga skäl att kriminalisera uppgiftslämning som sker inom det som kan anses utgöra en liten krets. Utskottet anser att konstitutionsutskottet bör tillstyrka propositionen i nu aktuell del och avstyrka motion 2017/18:356 (SD) yrkande 2.

Utskottet gör inte heller någon annan bedömning än regeringen när det gäller de föreslagna ändringarna i straffbestämmelserna om olaga förföljelse, olaga hot, ofredande, grovt förtal och förolämpning samt vad som bör gälla för åtalsprövning av olaga integritetsintrång. Detsamma gäller de föreslagna ändringarna i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor och brottsskadelagen (2014:322). Utskottet anser därmed att konstitutionsutskottet bör tillstyrka propositionen i nämnda delar.

Slutligen konstaterar utskottet att regeringen bl.a. anser att det ovan redovisade tillkännagivandet om att regeringen ska genomföra en översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet i enlighet med vad som anges i kommittédirektiv 2014:74 (bet. 2014/15:JuU14 förslagspunkt 14, rskr. 2014/15:138) är slutbehandlad. Utskottet har inget att invända mot denna bedömning.

Stockholm den 24 oktober 2017

På justitieutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Patrick Reslow (-), Sultan Kayhan (S), Mats Pertoft (MP) och Gustaf Lantz (S).

Avvikande mening

Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten (SD, -)

Adam Marttinen (SD) och Patrick Reslow (-) anför:

Vi delar regeringens bedömning att skyddet för den personliga integriteten måste stärkas. Den lagstiftning som finns i dag för att skydda människors privata sfär är långt ifrån tillfredsställande. Samtidigt är yttrandefriheten helt central och vi anser att försiktighetsprincipen ska råda när lagstiftning som i praktiken inskränker yttrandefriheten stiftas. Yttrandefriheten har dock gränser, och har så alltid haft.

Det föreslagna nya brottet olaga integritetsintrång och de föreslagna ändringarna om olaga hot, ofredande och förolämpning är enligt vår mening välkomna förändringar och ett steg i rätt riktning för att skydda människor mot intrång i den personliga integriteten.

För att den föreslagna straffbestämmelsen om olaga integritetsintrång ska bli tillämplig krävs att integritetskänsliga bilder eller uppgifter sprids. Med begreppet spridning avses enligt propositionen att uppgifterna görs tillgängliga för fler än ett fåtal personer. Även en mer begränsad spridning kan dock orsaka stor skada för den enskilde. Vi anser därför att, om det enda syftet är att kränka någon, så borde således spridningsrekvisitet omformuleras så att redan en mer begränsad spridning kan vara straffbart.

Detta innebär att vi anser att konstitutionsutskottet bör tillstyrka motion 2017/18:356 (SD) yrkande 2.